

pneva z Univerze Warwick, ki je predstavila prispevek z naslovom *Agent SEKRETAR: ČSSR in Afrika ter vloga HUMINT v hladni vojni*. Šlo je za bivše portugalske kolonije Mozambik, Angolo in druge ter njihovo protikolonialno gibanje v letih 1961–1975. ČSSR se je s svojo podporo Amilharja Cabrala, ki so ga vodili pod imenom SEKRETAR, vmešala na zahtevo SZ v času Nikite Hruščova. Ker je izdelovala orožje, je rabila novo tržišče in to se je odprlo v Afriki pri osvobodilnih gibanjih tudi v Gvineji Bissau in na Zelenortskem otočju. Kot študent ekonomije v Lizboni je bil Cabral eden od najbolj izobraženih afriških voditeljev. Sodelovanje se je prekinilo leta 1968.

Češkoslovaška je bila v Afriki vsekakor bolj prisotna, kot smo vedeli do sedaj. Po mnenju referentke pa je Cabral sodeloval le toliko, kolikor je hotel in kolikor je bilo v korist njegove države ali gibanja neuvrščenih.

Konferenca se je zaključila z zaključnimi ugotovitvami in povabilom udeležencem, da se udeležijo naslednje konference, ki bo potekala v Nemčiji.

Ljuba Dornik Šubelj

28. mednarodni arhivski raziskovalni tabor – Nemzetközi levéltári kutatótábor Bogojina (Slovenija) in Rédics (Madžarska), 22.–27. junija 2018

Junija 2018 je Pokrajinski arhiv Maribor organiziral že 28. *mednarodni arhivski raziskovalni tabor* zapovrstjo. Ker je bil lani organiziran v nekdanji Železni županiji v Prekmurju, je bila letos na vrsti ena od nekdanjih zalskih vasi. Odločili smo se, da bo to Bogojina. Predvsem tamkajšnja cerkev in zgodovina, povezana z njo, sta nas prepričali za Bogojino. Soorganizator je bil Madžarski nacionalni arhiv županije Zala iz Zalaegerszega, ki nas je popeljal v obmejni kraj Rédics.

Ker je bilo že lansko sodelovanje z Gimnazijo Ljutomer zelo uspešno, smo tudi letos na tabor povabili tamkajšnje dijake. Trem dijakom sta se pridružila še dva iz Gimnazije Murska Sobota in en dijak Srednje zdravstvene šole Murska Sobota.

Letošnji tabor se je uradno začel v Bogojini, v Kulturnem domu Jožefa Košiča. Navzoče sta pozdravila župan občine Bogojina, gospod Alojz Glavač, in Csaba Káli, namestnik direktorja arhiva iz Zalaegerszega. Gospod Jože Vugrinec pa nam je na kratko predstavil bogato zgodovino Bogojine in povedal nekaj anekdot, prisluhnili smo tudi zborčku Zvončki. Ob tej priložnosti bi se rada zahvalila županu občine, gospodu Glavaču, in gospodu Mihi Zveru, direktorju TIC Moravske Toplice, ki sta pomagala pri organizaciji tabora in obveščanju Bogojinčanov.

Bogojina je ena izmed najslikovitejših vasi v Prekmurju. Tu sta se rodila pisatelj in etnolog Jožef Košič, ki je znan po svojem delovanju v slovenskem Porabju, ter mariborski škof Jožef Smej. Seveda pa ne moremo mimo cerkve Gospodovega vnebohoda, ki jo je zasnoval arhitekt Jože Plečnik. Iz katere koli smeri bomo prispeli v Bogojino, bomo najprej uzrli bogojinsko cerkev s posebnim zvonikom in presenetljive bele barve. Zanimiva je zgodovina nove cerkve, ki sega v leto 1924. Ko je na povabilo župnika Ivana Baše v Bogojino prispel Plečnik, se je ob pogledu na staro gotško cerkvico iz 14. stoletja odločil, da te ne bo podrl, ampak jo bo vgradil v novo cerkev. Posebnost v cerkvi je lončeno okrasje na stropu, ki so ga izdelali domači lončarji.

Prve tri dni smo preživeli v Bogojini. Razdeljeni v dve skupini smo »prečesali« vas po dolgem in počez. Ugotovili smo, da je bilo v preteklosti v vasi že zelo

veliko takšnih in drugačnih zbirateljev, ki so veliko gradiva že zbrali in odnesli. Kljub temu smo pri enajstih družinah dobili molitvenike, fotografije in nekaj dokumentov. Opozorila bi na pesmarico Jakoba Aljaža iz leta 1900 in zanimive črno-bele fotografije otrok. Nekaj je bilo še šolskih fotografij, izpiskov iz matičnih knjig, delovna knjižica ... Zanimivo pa je bilo pokramljati s posamezniki in poslušati zgodbe iz preteklosti. Madžarske udeležence je najbolj navdihnil gospod Glavač, ki je v času druge svetovne vojne hodil v madžarsko šolo. Čeprav je od tega minilo že dobrih sedemdeset let, se je gospod še vedno spominjal različnih madžarskih pregovorov, rekov ipd.

Seveda nismo mogli mimo ogleda bogojinske cerkve. Obiskali pa smo tudi Pomurski muzej in si ogledali občasni razstavi Čez ta prag me bodo nesli, ko zatisnil bom oči – Smrtne šege in pogrebne prakse Pomurja in Porabja ter Za vedno na Plesah – Prvi Slovani v Soboti.

Tretji dan tabora smo naše raziskovanje nadaljevali na Madžarskem v obmejni vasici Rédics. Dela smo imeli malo manj, saj so vaščani že sami zbrali gradivo po hišah. Kljub temu smo obiskali nekaj hiš in velikokrat ugotovili, da so nas ljudje povabili, prepričali, da jih obiščemo, čeprav nam niso imeli kaj pokazati. To so bili predvsem starejši ljudje, ki so si najbolj od vsega želeli družbe in to, da se nekdo z njimi pogovarja. Obiskali smo še tamkajšnjo osnovno šolo in si ogledali njihovo gradivo. Zanimivi so bili pionirski dnevniki in zastave, stare fotografije, zapiski o šolskem delu. Dejavnosti madžarske pionirske organizacije so bile zelo podobne naši taborniški organizaciji.

Nedaleč od Rédicse so leta 1940 našli nahajališča nafte in zemeljskega plina. V naselju Lovászai so postavili rafinerijo s celotno infrastrukturo. V 50. in 60. letih 20. stoletja je podjetje bilo na višku svojih zmogljivosti, zgradili so posebni stanovanjski kompleks za delavce, trgovine, kinodvorano ... V času informbiroja, ko se je Tito sprl s Stalinom in je Jugoslavija predstavljala sovjetsko sovražnico, so se bali, da bi prišlo do zračnega napada na rafinerijo, zato so pod zemljo zgradili bunker, ki je danes turistična atrakcija. Zanimivo je, da bunkerja nikoli niso uporabili, saj do zračnega napada ni prišlo. Kljub temu je vse do 90. let bil bunker redno vzdrževan in čiščen.

Zadnji dan tabora je vedno na vrsti predstavitev zbranega gradiva oz. razstava. Letošnja razstava je bila na ogled v Kulturnem domu Bellosics Bálinta v Rédicu. Dijaki so se morali zelo potruditi, da so iz majhne količine gradiva pripravili razstavo. Po natančnem ogledu gradiva smo se odločili, da bo najbolje, če to predstavimo po

posameznih kategorijah: šolstvo, gospodarstvo, vsakdanje življenje, versko življenje. Gradivo so dijaki natančno popisali in ga nato razvrstili še na panoje in v vitrine.

Načrtovali smo, da bomo razstavo v Bogojini pripravili v okviru Košičevih dni, ki pa so letos, žal, odpadli. Iz zagate nas je rešil dr. Stanislav Zver, tamkajšnji župnik, ki je za razstavo ponudil prostore župnije. Oba sva bila mnenja, da bi bilo najbolje razstavo imeti ob maši, saj je tam prisotnih vedno veliko ljudi. Uradno odprtje razstave je bilo tako 2. septembra pri nedeljski sveti maši. Po razstavi, ki je bila na ogled dva tedna, se je vse gradivo vrnilo lastnikom.

Čeprav se je 28. tabor šele dobro končal in so glave še vedno polne vseh doživetij, že razmišljamo o 29. taboru. Napovemo lahko, da bo ta sigurno potekal v Križevcih na Goričkem, ki so bili še pred sto leti največje naselje na Goričkem. O prihodnjem taboru so ob koncu letošnjega samljali tudi že dijaki. Zato je sploh odveč pisati in razmišljati o pomenu mednarodnega arhivskega raziskovalnega tabora!

Udeleženci (šest slovenskih dijakov, štirje mentorji): Urška Fras, Alen Strbad, Aljaž Poredoš, Marko Rengeo, Lucija Cör, Lucija Foltin, Jure Maček, Eszter Kovács, Zoltán Paksy in Gordana Šovegeš Lipovšek.

Gordana Šovegeš Lipovšek

31. mednarodno posvetovanje »Arhivska praksa 2018« Tuzla (Bosna in Hercegovina), 26.–28. september 2018

Tudi letos smo se arhivisti imeli priložnost udeležiti, menim da lahko sedaj že upravičeno rečemo, tradicionalnega 31. mednarodnega posvetovanja »Arhivska praksa 2018«, ki se po ustaljeni navadi odvija v bosensko-hercegovski Tuzli, v tudi mnogim slovenskim udeležencem dobro poznanem Hotelu Tuzla. Organizatorja posveta sta bila Arhiv Tuzelskega kantona in Društvo arhivskih delavcev Tuzelskega kantona in tudi tokrat lahko zagotovim, da sta organizatorja doobra poskrbela za prijetno počutje in občutek iskrene hvaležnosti za izkazano zanimanje in sodelovanje.

Pot proti Tuzli se je začela 26. 9. 2018 v jutranjih urah v družbi kolegov iz Arhiva Republike Slovenije, dr. Gašperja Šmida in Žarka Štrumbala ter Aleksandra Lavrenčiča, zaposlenega na